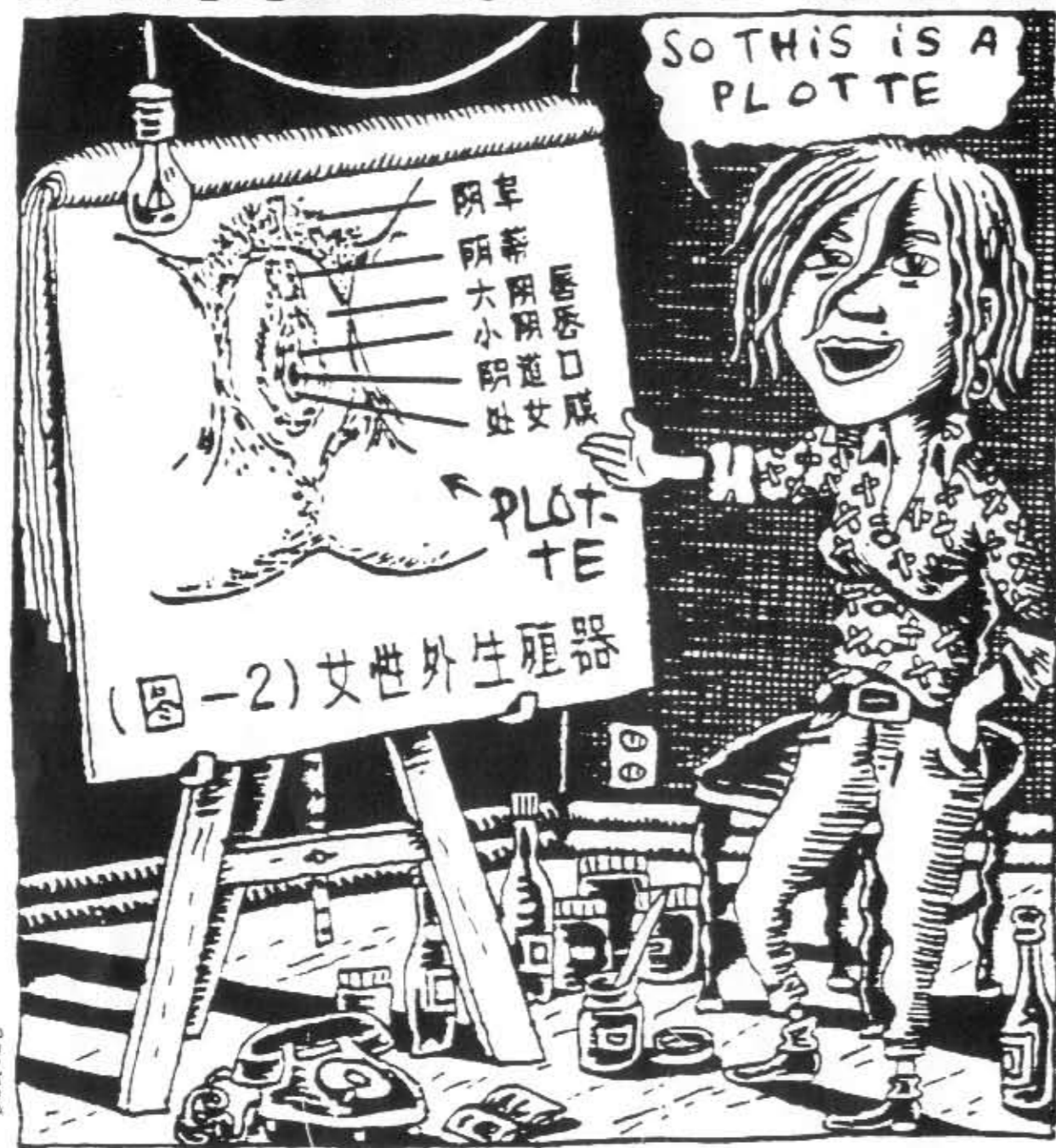

LYHYT KATSAUS NAISSARJAKUVAAN

Reija Nieminen

Voi karneeta. Sarjakuvan historia on tosi miehinen. Alan harvalukuiset naiset joutuvat edustamaan sukupuoltaan luontevasti kuin rovaniemeläinen hontentotti koko monenkirjavaa nekerirotua.

Termi "naissarjakuva" otettiin käyttöön hämäräperäisellä 70-luvulla Pohjois-Amerikassa, kun joukko henkilöitä päätti perustaa pelkäästään naisten sarjakuviin keskittyvän julkaisun.

Chin Lyvelyn ja Joyce Farmerin luotsaama *Tits and Clits* syntyi osin protestina sille, etteivät naispiirtäjät saaneet töitään julki mieshippien hallitsemassa underground-julkaisuissa, osin sisäsyntyisestä tarpeesta naisellisen identiteetin uudelleenmäärittelyyn.

"Joka päivä tapasimme rannalla", kertoo Joyce Farmer *Comix Journalin* haastattelussa. "Kirjoitimme hieman, piirsimme vielä säästeliäämmin, mutta nauroimme paljon. Enimmäk-

seen joimme olutta keskustellen sellaisista vakavista aiheista kuin vaginoista, rinnoista ja klitoriksista; siitä, miksi nainen on erilainen kuin mies".

1972 synnytetty *Tits and Clits* keskittyi siis lähinnä naisellisen seksuaalisuuden luotaukseen. Huumorintajuttompien feministien tunteiden säätämiseksi sen nimi liennytettiin välillä *Pandora's Boxiksi*, mutta palautettiin ennalleen, kun havaittiin, etteivät useimmat tästä huolimatta pitäneet lehden sisältöä suositeltavana: "Vuoden 1973 jälkeen olemme luopuneet yhdestä alunperin tavoitteisimmme kuuluneesta asiasta: huumorin tuomisesta feministiseen liikkeeseen. Muutamat ava-

ramieliset ja luovat naisjohtajat pitivät lehdistä paljonkin, mutta enimmäkseen tuon ajan feminismille oli tärkeämpää olla poliittisesti oikeilla linjoilla".

Tilaus sarjakuvalliselle naispuolelle oli kuitenkin selvästi olemassa, sillä *Tits and Clits* sai miltei saman tien seurata Trina Robbinsin päätoimittamasta *It ain't me, Babe*-lehdestä, ja vain muutaman viikon päästä ilmestyneestä *Wimmen's Comixista*. Vuoteen -80 mennessä ehtivät päivänvalon nähdä lisäksi sellaiset julkaisut kuin *Dynamite Damsels* (lesbosarjakuvajulkaisu), *Come Out Comix*, *Dyke Shorts*, *Trinas Women*, *Scarlett Pilgrim* ja *Wet Satin*. Nimet kertonevat karua kieltään käsitellyistä aiheista. Nyt tuttua aihepiiriä pyrittiin valottamaan ikään kuin sisältäpäin.

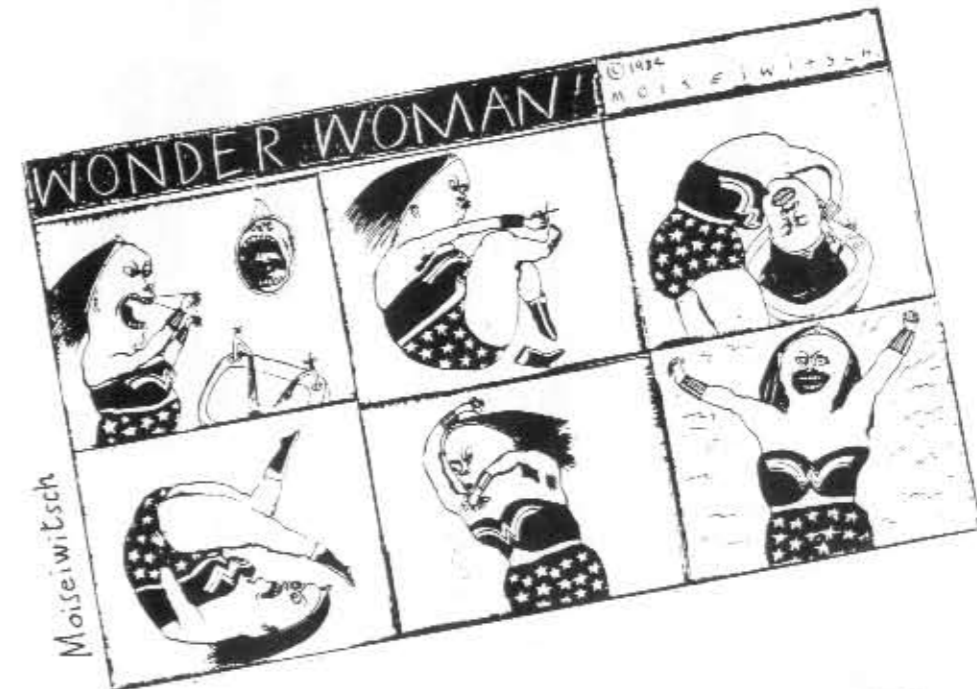
"Havaitsimme, että naiset olivat yhtä kiinnostuneita siitä, mitä vaginasta tulee ulos kuin siitä, mitä menee sisään."

Aiheeksi pääsi siten muun muassa menstruaatio, jota sarjakuvataide oli siihen asti käsitellyt melko vähän (älkäämme kuitenkaan unohtako Robert Crumbia, tuota moninaisten vuotojen uljasta tulkki!).

Muutamat julkaisut paneutuvat teemoihinsa suorastaan opetusmateriaalinomaisesti. Esimerkiksi *Abortion Eve*, joka käsittelee viiden eri syistä aborttiin hakeutuvan naisen ajatuksia prosessin aikana. Traditionaalista fantasiasarjakuvaa on tarjolla silmiinpistävän vähän; Oikeastaan vain Trina Robbinsin *Panthea*.

Piirrännällisen antinsa puolesta julkaistut sarjat muistuttavat paljossa nykyisiä (ja menneitä, ja tulevia) omakustanteitamme: mukaan mahtuu rosoista omaa ja sliipattua lainaa – joskus jopa varman omaperäistäkin yritystä. Sama koskee kerrontaa. Monet lehtien sarjat kutkuttavat edelleen raikkauksellaan, mutta toisaalta tuntuu, että turhan monet ottivat suorasukaisesti vaikutteita miesaikalaisensa töistä vaihtaen vain alkuperäisen, hieman puuduttavan seksismin tilalle täsmälleen yhtä puuduttavan feministisen uhon.

Naissarjakuvan ensimmäisen aallon jälkeen julkaisutoiminta jatkui pikemminkin liplatuksena. Vaikka töiden taso oli selvästi nousussa, jäi useimpien lehtien ensimmäinen numero ainoaksi tekijöiden kiinnostuksen lopahdettua tai maantieteellisen sijainnin muuttua. Piirtämiseen tosielellä heittäytyneet naisartistit saivat jo sitäpaitsi töitään julki myös ihan oikeissa, normaaleissa miessarjakuvalehdissäkin, vaikka ala ei suoranaista su-

kupuolenvaihdosta kokonutkaan.

Tähän päätyi länsimaisen naissarjakuvan historia. Edellä kuvatun kaltaisia, selkeästi hahmotettavissa olevia naissarjakuvasuuntauksia ei ole löydettävissä.

Naissarjakuvalle tyypilliset aiheet eivät tietenkään ole kadonneet. Kunniakasta (eikä sana sisällä ilkeää ironiaa) perinnettä jatkavat monet koti- ja ulkomaiset artistit.

Naiset (kin) ovat luovina olentoina siinä määrin yksilöitä, ettei heitä voida mielekkäällä tavalla niputtaa saman otsikon alle siten, kuin usein näkee tehtävän. Kun unohdamme sen yhden yhtymäkohdan, voimme havaita suuria eroja Claire Bretecherin, Tove Janssonin, Julie Doucetin ja Carol Moisewitschin välillä.

Naistaitelijoiden aihevalinnoissa ja äänenpainoissa on usein vissää samankaltaisuutta: sarjojen päähenkilöt ovat useammin naisia kuin miehiä, raskaus ja lapset kuuluvat aihepiiriin taajempaan kuin miehillä, ja usein toistuva teema on omien tai ympäristön odotusten vaikutukset ihmispöloön. Selvästi-kin naiset esitetään harvoin suuriryntäisinä seksiobjekteina. Näitä hämmästyttäviä havaintoja on kuitenkin toisteltu jo niin moneen kertaan, että alkuperäinen shokkivaikutus on päässyt pahasti laimenemaan.

Erlaisia naislähtöisiä asioita tutkimalla saamme tärkeää tietoa naiskulttuurin muutoksista ja muutospainesta – on sitäpaitsi kiinnostavaa tutkilla esimerkiksi sitä, sitoutuko päähenkilö laajoihin yhteisöihin, kuten yhteiskuntaan, vai sijoittuvatko tapahtumat rajoitetumpaan ympäristöön, onko naiskuva radikaali, perinteinen vai seksistinen jne. Eri juttu sitten, miten paljon sarjakuvantutkimus kostuu tästä tutkimusotteesta. Eniten haittaa luulisin koituvan naistaitelijoille, jotka vain harvoin saavat osakseen muunlaista arviointia.

Lisäksi kuvatun tyyppiseen analyysiin sisältyy monasti kiihkeitä arvotuksia sen mukaan, mitä analytiikko pitää totuudellisena tai suositeltavana – usko siihen, että todellisuus suostuu jäljittelemään kuvaa tuntuu edelleen elävän vahvana.

On tyypillistä, että feminiinisiä hengenheimiä tarkastellaan liki pelkäästään jonkinlaisina sosiaaliantropologisina todisteina – silloinkin kun ne eivät tyypillisesti sellaisia ole. Tuntuu siltä, kuin naisihmisille olisi perustettu eräänlainen henkinen reservaatit. Siltä ainakin minusta vaikuttaa jokahikinen nais-aikuinen teemapäivä, -numero ja -antologia. Naisidentiteetin etsinnän oli kai tarkoitus edistää, ei eristää naisasiaa.

